

Handwritten signature

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การฝึกงานของคณาจารย์ไทยในประเทศญี่ปุ่น

โดย

นางพิรุพท์ มฤคทัต

ผู้อำนวยการกองส่งเสริมการมีงานทำ

ตุลาคม 2537

112.05.6
พ.ร.ส.ก.
2537
น. 5

ห้องสมุดกระทรวงแรงงาน
กระทรวงแรงงาน
06413
การฝึกงานของคณาจารย์ไทย

06413

ข้อมูลทั่วไป

1. ชื่อ นางพิรุณี มฤคทัต
2. ตำแหน่ง ผู้อำนวยการกองส่งเสริมการมีงานทำ
3. ที่ทำงาน กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม
4. ที่อยู่ บ้านเลขที่ 160/288 หมู่ 5 หมู่บ้านเทพประทาน ถนนบางกรวย-ไทรน้อย
ตำบลบางกรวย อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี
5. เรื่องที่ไปทำการวิจัย/ปฏิบัติงานวิจัย/ดูงานวิจัย/ประชุม เรื่อง THAI WORKERS' TRAINING IN JAPAN หรือ การฝึกงานของคนไทยในประเทศญี่ปุ่น
6. สาขาวิชาการ SOCIAL SCIENCE AND HUMANITIES (GENERAL EXCHANGE PROGRAM)
7. ระยะเวลา เก็บข้อมูลภาคสนาม ณ ประเทศญี่ปุ่น 10 ตุลาคม - 7 พฤศจิกายน 2535
ระยะเวลา ทำการวิจัย ธันวาคม 2536 - ตุลาคม 2537
8. HOST SCIENTIST
  - (1) MR. SHIGERU ITOGA,
SENIOR RESEARCH FELLOW OF INSTITUTE OF DEVELOPING ECONOMIES,
TOKYO, JAPAN.
  - (2) PROF. NOBORU YAMAGOSHI,
FACULTY OF ECONOMICS, DOKKYO UNIVERSITY, TOKYO, JAPAN.

GENERAL INFORMATION

1. NAME MRS. PIRUNE MARUKATAT
  2. POSITION DIRECTOR, EMPLOYMENT PROMOTION DIVISION
  3. OFFICE DEPARTMENT OF EMPLOYMENT, MINISTRY OF LABOUR AND
SOCIAL WELFARE TEL. 2459068 FAX. 2459068
  4. RESIDENT 310/1 VISUTKASAT ROAD, KWANG BAN PANTOM,
KHET PRANAKORN, BANGKOK. 10200 TEL. 2812821
  5. SUBJECT OF RESEARCH "THAI WORKERS' TRAINING IN JAPAN"
  6. FIELD OF RESEARCH SOCIAL SCIENCE AND HUMANITIES (GENERAL
EXCHANGE PROGRAM)
  7. DURATION 10 OCTOBER - 7 NOVEMBER 1992
  8. HOST SCIENTIST
    - (1) MR. SHIGERU ITOGA,
SENIOR RESEARCH FELLOW OF INSTITUTE OF DEVELOPING ECONOMIES,
TOKYO, JAPAN.
    - (2) PROF. NOBORU YAMAGOSHI,
FACULTY OF ECONOMICS, DOKKYO UNIVERSITY, TOKYO, JAPAN.
-

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการวิจัยฉบับนี้ ได้รับการสนับสนุนงบประมาณการวิจัยภาคสนาม
ณ.ประเทศญี่ปุ่น ภายใต้ทุนแลกเปลี่ยนนิสิตวิจัย ตามโครงการความร่วมมือทางวิชาการ
ไทย-ญี่ปุ่น ระหว่างสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ และ JAPAN SOCIETY FOR
THE PROMOTION OF SCIENCE สาขา SOCIAL SCIENCE AND HUMANITIES
(GENERAL EXCHANGE PROGRAM) ระหว่างวันที่ 10 ตุลาคม - 7 พฤศจิกายน 2535

ผู้วิจัยขอขอบคุณ คุณเพ็ญศรี ศิริวัลย์ และเจ้าหน้าที่กองส่งเสริมการวิจัย
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ซึ่งได้ช่วยประสานงานด้านการจัดหา ขอขอบคุณ
PROFESSOR NOBORU YAMAGOSHI จาก FACULTY OF ECONOMICS, DOKKYO
UNIVERSITY และ MR. SHIGERU ITOGA นักวิจัยอาวุโสจาก INSTITUTE OF
DEVELOPING ECONOMIES (IDE) ซึ่งเป็น HOST SCIENTIST ขอขอบคุณ สำนักงาน
IDE กระทรวงอุตสาหกรรมและการค้าของประเทศญี่ปุ่น (MITI) ซึ่งกรุณาให้ใช้สถานที่
ทำงานระหว่างผู้วิจัยปฏิบัติงานวิจัย ณ.กรุงโตเกียว ขอขอบคุณ MR. T KURIKI แห่ง
NATIONAL FEDERATION OF UNIVERSITY CO-OPERATIVE ASSOCIATIONS
(NFUCA) ที่กรุณาประสานงานเรื่องที่พัก ณ.กรุงโตเกียว และเมืองเกียวโต ขอขอบคุณ
คุณอุดม สาทิต เจ้าหน้าที่ยานเอกฮัระราชทูต ณ.กรุงโตเกียว เจ้าหน้าที่กระทรวง
แรงงานญี่ปุ่น เจ้าหน้าที่ AOTS, JAVADA, JITCO, นายจ้างญี่ปุ่น และผู้ฝึกงานไทย
ซึ่งกรุณาให้ข้อมูลและตอบแบบสอบถาม

นางสาวรังสิพรรณ มฤคทัต นิสิตปีที่ 4 คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี
ภาควิชาสถิติ (COMPUTER) รุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ทำหน้าที่ผู้ช่วยนักวิจัย ในการ
เก็บข้อมูลภาคสนาม ณ.ประเทศญี่ปุ่น จัดทำตารางสถิติ และวิเคราะห์ข้อมูลในบทที่ 2

ผู้วิจัยขอขอบคุณ คุณอุทัยวรรณ บัวศรีน ซึ่งได้ช่วยในการติดต่อสถาน
ประกอบการในประเทศไทย และคุณสุพิศรา ตรงคง ผู้พิมพ์และจัดเข้ารูปเล่มรายงาน
ฉบับนี้

ผู้วิจัยได้เริ่มติดต่อขอรับทุนวิจัยนี้ ขณะที่สังกัดกรมแรงงาน กระทรวง
มหาดไทย ต่อมาได้เดินทางไปทำการวิจัยขณะที่สังกัดกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน กระทรวง
มหาดไทย และได้จัดทำรายงานการวิจัยเสร็จเรียบร้อยแล้ว ขณะที่สังกัดกรมการจัดหางาน
กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม จึงใคร่ขอขอบคุณหน่วยงานทั้งสามด้วย

จิรศักดิ์ มฤคทัต

ผู้อำนวยการกองส่งเสริมการมีงานทำ

ตุลาคม 2537

บทคัดย่อ

การฝึกงานของคณงานไทยในประเทศญี่ปุ่น

(THAI WORKERS' TRAINING IN JAPAN)

สาขาวิชาการ

HUMAN RESOURCES DEVELOPMENT,
SOCIAL SCIENCE AND HUMANITIES

ชื่อ

นางพิรุฬห์ มฤคทัต

ตำแหน่ง

ผู้อำนวยการกองส่งเสริมการมีงานทำ

ที่ทำงาน

กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม

โทรศัพท์ 2459068 โทรสาร 2459068

ประเภททุนที่ได้รับ

ทุนแลกเปลี่ยนนักวิจัยไทย - ญี่ปุ่น

ระยะเวลาที่ไปประเทศญี่ปุ่น

10 ตุลาคม - 7 พฤศจิกายน 2535

บทคัดย่อ

ได้มีการกล่าวว่า การส่งผู้ฝึกงานต่างชาติเข้าไปฝึกงานในสถานประกอบการในประเทศไทย คือการส่งออกแรงงานต่างชาติราคาถูกเข้าไปทำงานในประเทศไทย ภายใต้ช่องโหว่ของกฎหมายตรวจคนเข้าเมืองญี่ปุ่น ซึ่งกำหนดให้ผู้ฝึกงานเป็นหนึ่งใน 13 อาชีพที่ญี่ปุ่นอนุญาตให้ทำงานได้อย่างถูกกฎหมาย การวิจัยเรื่อง "การฝึกงานของคนงานไทยในประเทศญี่ปุ่น" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงสถานะอันแท้จริงของคนงานไทย ซึ่งถูกส่งไปฝึกงานในประเทศไทย โดยวิธีสำรวจกลุ่มตัวอย่างผู้ฝึกงานไทย จำนวน 130 ตัวอย่าง โดยวิธี PURPOSIVE RANDOM SAMPLING ในสถานประกอบการในประเทศไทย 10 แห่ง ซึ่งมีผู้ฝึกงานไทยจำนวน 223 คน นอกจากช่วงเวลาการเก็บข้อมูลภาคสนามมีจำกัดแล้ว หัวข้อการวิจัยยังเป็นเรื่องที่ค่อนข้าง SENSITIVE สำหรับนายจ้างญี่ปุ่นและหน่วยงานญี่ปุ่นที่เกี่ยวข้อง ทำให้การเก็บข้อมูลข้อเท็จจริงจากการสัมภาษณ์นายจ้างญี่ปุ่น องค์กรที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งเจ้าหน้าที่หน่วยราชการญี่ปุ่นค่อนข้างจะมีความจำกัดมาก

จากการวิจัยพบว่า ผู้ฝึกงานไทยมีสถานะเป็นผู้ฝึกงาน + คนทำงาน ในสถานประกอบการญี่ปุ่น โดยผู้ฝึกงานไทยส่วนใหญ่รู้ล่วงหน้าถึงสถานการณ์ว่า ตนเองจะต้องถูกส่งมาเป็น "คนทำงาน" ซึ่งส่วนใหญ่ผู้ฝึกงานพอใจในการฝึกงาน/ทำงานในญี่ปุ่น เพราะสภาพการทำงานดี ความปลอดภัยในการทำงานดีเยี่ยม สภาพความเป็นอยู่ดี สวัสดิการดีและยังสามารถเก็บเงินออมได้พอสมควร

ประโยชน์จากการฝึกงานของคนงานไทยกล่าวได้ว่า มีประโยชน์ต่อผู้ฝึกงานเอง ในการได้พัฒนาทักษะ การถ่ายทอดเทคโนโลยี การฝึกวินัยการทำงานแบบญี่ปุ่น มี

โลกทรัพย์สินกว้างขึ้น และมีเงินออม สำหรับประโยชน์ต่อนายจ้างในประเทศไทย หลังจากผู้ฝึกงานไทยกลับมาจากงานในประเทศไทย ก็คือทำให้ได้คนงานที่มีทักษะฝีมือเพิ่มขึ้น ได้คนงานที่มีความรับผิดชอบงานสูงขึ้น รวมทั้งคนงานซึ่งมีประสบการณ์ในโลกอุตสาหกรรมกว้างขวางขึ้น เป็นต้น นายจ้างญี่ปุ่นซึ่งรับผู้ฝึกงานนั้นเป็นสิ่งที่แน่นอนว่าประโยชน์ก็คือ ได้ใช้แรงงานจากผู้ฝึกงาน และได้เรียนรู้ทัศนคติของคนงานไทย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการลงทุนในต่างประเทศของผู้ปุ่นเอง

จากการวิจัยอาจจะชี้ให้เห็นชัดเจนขึ้นว่า แท้ที่จริงแล้วการรับผู้ฝึกงานต่างชาติของสถานประกอบการญี่ปุ่น ก็เป็นไปเพื่อบรรเทาปัญหาการขาดแคลนแรงงาน (บางระดับ) ของญี่ปุ่นนั่นเอง ดังนั้นเพื่อการส่งออกผู้ฝึกงานไทยได้สมประโยชน์ของทุกฝ่าย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของไทย ควรจะได้มีการทบทวนเรื่องค่าตอบแทนของผู้ฝึกงานไทยให้มีความเป็นธรรมยิ่งขึ้น

ABSTRACT

THAI WORKERS' TRAINING IN JAPAN

FIELD OF RESEARCH HUMAN RESOURCES DEVELOPMENT
SOCIAL SCIENCE AND HUMANITIES

NAME MRS.PIRUNE MARUKATAT

POSITION DIRECTOR OF EMPLOYMENT PROMOTION DIVISION

OFFICE DEPARTMENT OF EMPLOYMENT
MINISTRY OF LABOUR AND SOCIAL WELFARE
TEL. 2459068 FAX. 2459068

TYPE OF FELLOWSHIP THAI - JAPAN RESEARCHER EXCHANGE PROGRAM
NRCT - JSPS

PERIOD OF STAY IN JAPAN 10 OCTOBER - 7 NOVEMBER 1992

ABSTRACT

It was said that, dispatching foreign trainees to Japan is the method of importing cheap foreign labour to Japan under legal loophole of Japanese Immigration Law. The purpose of this research is to study and clarify the actual status of Thai trainees in Japan. Researcher conducted field survey in Tokyo, Kyoto, and Nagoya for 130 samples of Thai trainees by Purposive Random Sampling Method in 10 Japanese companies. With a very limited time of field survey and the research's title is very sensitive for Japanese employers and Japanese authorities concerned, the facts finding from interviewing are very rare.

The advantage from training scheme in Japan benefits all concerned. Thai trainees could obtain skill development, technology transfer, discipline, experience in Japanese firm which is one of the leader in industrialized world and saving. The sending enterprises in Thailand could obtain skilled workers, experience workers with more responsibility and workers with broader view of industrial life. The receiving company in Japan could certainly obtain workforce and experiences to deal and know attitude of Thai trainees.

From this research, it could mention that the status of Thai trainees is trainees+workers. Most of Thai trainees were informed that they would be assigned to work after training for a certain period. Most of Thai trainees satisfied with training/working condition, living condition and welfare provided by Japanese employers. Those who performed "real working" requested higher allowances.

Facts, figure and the result of the research on "Thai Workers'training in Japan" would provide some significant strategy for the Thai authorities concerned to set up suitable policy for international technology transfer and Thai trainees export with adequate protection. To avoid the exploitation of Thai trainees, it would be suggested that overseas private employment agencies should not concern with training scheme.

--

--

สารบัญย่อ

	หน้า
ข้อมูลทั่วไป	i
GENERAL INFORMATION	11
กิจกรรมประกาศ	111
บทคัดย่อ	v
ABSTRACT	v111
สารบัญย่อ	x1
สารบัญ	x11
รายงานการวิจัยเรื่อง การฝึกงานของคนงานไทยในประเทศญี่ปุ่น	
I บทนำ	1
II ผลการสำรวจผู้ฝึกงานไทยในประเทศญี่ปุ่น	15
III องค์กร/สถานประกอบการญี่ปุ่นที่รับผู้ฝึกงานไทย	41
IV บทสรุป	57
ภาคผนวก	76-128

สารบัญ

	หน้า
ข้อมูลทั่วไป	1
GENERAL INFORMATION	11
กิตติกรรมประกาศ	iii
บทคัดย่อ	v
ABSTRACT	viii
สารบัญย่อ	xi
สารบัญ	xii

รายงานการวิจัยเรื่อง การฝึกงานของคนงานไทยในประเทศญี่ปุ่น

I บทนำ	1
1. ความเข้ามา	1
2. การรับชาวต่างชาติเข้ามาฝึกงานในประเทศญี่ปุ่น	2
3. ทำหน้าที่ของญี่ปุ่น	6
4. วัตถุประสงค์ของการวิจัย	9
5. ขอบเขตการวิจัย	9

6. สถิติจำนวนคนต่างชาตินที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทย	11
จำแนกตามประเภทการลงตรา, 2535-2536	
7. สถิติจำนวนคนงานต่างชาตินที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทย	12
จำแนกตามสัญชาติและประเภทการลงตรา, 2536	
II ผลการสำรวจผู้ฝึกงานไทยในประเทศไทย	15
1. เพศ	15
2. อายุ	15
3. สถานภาพการสมรส	16
4. ภูมิภาคเนาเดิม	16
5. ระดับการศึกษา	17
6. นายจ้างหรือสถานประกอบการในประเทศไทย	18
7. ประเภทกิจการของสถานประกอบการในประเทศไทย	20
8. ประเภทกิจการของสถานประกอบการในประเทศไทย	21
9. สาขาช่างที่ได้รับการฝึก	21
10. ระยะเวลาการฝึกงาน	23
11. ความคิดเห็นเกี่ยวกับความจำเป็นที่จะต้องฝึกงาน	25
12. ความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ ความชำนาญที่ได้รับจากการฝึกงาน	25
13. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำความรู้ ความชำนาญและประสบการณ์	26
จากการฝึกงานในประเทศไทยไปใช้ในการฝึกงานในประเทศไทย	

14.	ความคิดเห็นเกี่ยวกับงานที่คาดว่าจะได้ทำหลังจากกลับไปประเทศไทย	27
15.	ความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการที่จะกลับมาฝึกงานที่ประเทศญี่ปุ่นอีก	28
16.	เบี้ยเลี้ยงระหว่างการฝึกงาน	29
17.	เงินเดือนในประเทศไทย	30
18.	ผลประโยชน์อื่น ๆ ที่ได้รับจากนายจ้างญี่ปุ่น	30
19.	ความเข้าใจจากการฝึกงาน	33
20.	ปัญหาและอุปสรรคในการฝึกงานในประเทศญี่ปุ่น	34
21.	อายุงานในประเทศไทยก่อนการเดินทางไปฝึกงานที่ประเทศญี่ปุ่น	36
22.	เงินออมที่เก็บได้หรือคาดว่าจะเก็บได้จากการฝึกงานในประเทศญี่ปุ่น	36
23.	ภาพของผู้ฝึกงานไทยในประเทศญี่ปุ่น	36
III	องค์กร/สถานประกอบการญี่ปุ่นที่รับผู้ฝึกงานไทย	41
1.	องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการฝึกงานของผู้ฝึกงานไทยในประเทศญี่ปุ่น	41
2.	การให้การฝึก	48
3.	ประเภทอุตสาหกรรมและประเภทอาชีพที่ฝึกการฝึกงานในประเทศญี่ปุ่น	50
4.	การจัดโปรแกรมการฝึกงาน	54
5.	แนวโน้มความต้องการผู้ฝึกงานต่างชาติ	55
IV	บทสรุป	57
1.	ความใญ่ของสถานการณ์และการพึ่งพาอาศัยกัน	57
2.	นโยบาย/ทิศทางทางการส่งออกผู้ฝึกงานไทยในประเทศญี่ปุ่น	59

3. สรุปและข้อเสนอแนะ	63
4. อัตราค่าจ้างขั้นต่ำของประเทศญี่ปุ่น จำแนกตามจังหวัด	69
5. อัตราค่าจ้างเฉลี่ยรายเดือน จำแนกตามอุตสาหกรรมใน ประเทศญี่ปุ่น, 1990	70-71
6. ร้อยละของสถานประกอบการจำแนกตามอุตสาหกรรม ค่าจ้าง และประเภทของเงินเบี้ยเลี้ยงในประเทศญี่ปุ่น, 1990	72-73
7. เบี้ยเลี้ยงเฉลี่ยจำแนกตามอุตสาหกรรมและประเภทของเบี้ยเลี้ยง	74-75

ภาคผนวก

1. การจัดหารหัสข้อมูล	76
2. LIST OF SAMPLES	82
3. ตารางสถิติ	88-122
4. QUESTIONNAIRE	123
5. บรรณานุกรม	126
